

Kanal	: Alfa Vizyon Production
Başlık	: Balkan Naci İslimyeli'nin anlatımıyla 45. sanat yılı sergisi "Hatırla-Remember"
Konuşmacı	: Prof. Dr. Balkan Naci İSLİMYELİ
Video Adresi	: https://youtu.be/L44EPacFdyk
Yayın Tarihi	: 10 Ekim 2017

Balkan Naci İslimyeli: “Hatırla” sergisi benim 45 yıllık sanat geçmişimden 30 yılı içeren bir seçme. Bunları ağırlıklı kendi koleksiyonumdan seçtim. Her sanatçı dönemlerinden birkaç özel resmi kendi arşivine ayırır ama zamanla o arşiv dolar hele 45 yıla kadar uzayınca sanatsal serüven, tıka basa dolar hale gelir. Ve bunları tekrar sergileme zorunluluğu çıkar. Ben hem kendimi hatırlatmak bu süreci hem benden sonraki kuşakların ilgisine sunmak hem beni izleyenlere tekrar bir hatırlatma yapmak için böyle bir sergi düzenledim ama beni bilenlerin yeknesak bir duyguyla ayrılmaması için ağırlıklı olarak yeni işleri sergiledim. Yani en son işlerle geçmişteki bütün işler arasındaki tematik bağlantılara tutunarak ilerledi bu sergi. Yani bir sanatçı 20 yıl önce, 30 yıl önce benzer temalarda tabii bu temalar sanatçıların kendi dünyasından çıkardığı, onu derinden etkileyen sorunlardır. Bunlar arasındaki bağlantıyı göstermek, bunların nasıl yenilendiğini yeni teknolojiyle, yeni bakış açılarıyla göstermek için bu sergi düzenlendi. Harikulade bir mekânda bu gerçekleşti. Onun için teşekkür ederim Mimar Sinan Üniversitesi'ne bu güzel salonu bize açtıkları için. Neden bu resmin önünde başladım söyleşiyeye? Çünkü bu resim benim 1996'da Yapı Kredi Kazım Taşkent Galerisi'nde açtığım bir sergiden. İsmi de “Günahlar ve Sevaplar” aslında suçların hem gözcüsü hem tanığı hem de sorumlusudur sanatçı. Yani hem suçludur hem tanıktır. Aslında hepimiz Dostoyevski'nin dediği gibi “Her şey karşısında her şeyden sorumluyuz.” Dolayısıyla bu resimde bir tarafta günah defteri bir tarafta sevap defteri ortasında sanatçının kalakalmış ve dünyaya bakan bu sorgulama sürecinde bir fotoğrafıdır, bir kurgusudur. Bu resmi çok anlamlı bulduğum için benim sanatsal duruşum açısından buradan başlayalım istedim. Yazı benim sanatımda çok önemli. Hem görsel hem kavramsal boyutlarıyla önemli. Ayrıca şunu belirtmeliyim ki benim çok ad açığa çıkmasını istemediğim bir şair ve yazar yanımda var. Bunu çeşitli edebiyat dergilerinde yıllarca örnekleriyle sürdürdüm ama yazının resimsel boyutu da beni çok ilgilendirir. Çünkü yazının, resmin başlangıcı yazının olağanüstü karakteridir. Yazı, resmin soyutlanmış bir halidir, resmin merkezidir, resmin ürettiği alandır. Onun için yazının, kaligrafinin minimal boyutu her sanatçıyı gerçekten etkilemiştir. Özellikle bizim gibi büyük bir hat sanatına sahip ülkelerde sanatçıyı baştan çıkarmaması bu geleneğin mümkün değil. Belki bu hayranlık benim el yazıma da yansımıştır ama yazı kavramsal olarak insandan insana bir iletişim isteği, metaforu olarak son derece değerli geliyor bana. Onun için resimlerimde yazıyı bir plastik unsur olarak kullandım. Özellikle bu bölümde gördüğümüz resimler ayrı bir tutkumun da işaretlerini taşıyor. Afrika'ya, bütün mazlum kıtalara olduğu gibi Afrika'ya ve onun ezilmiş, horlanmış güzel insanlarına olan dikkatim, şefkatim ve ilgimi simgeleyen yüzler seçtim ve onların suratlarına bir ucu mask geleneğine bir ucu Kuzey Afrika kültürüne dayanan kaligrafi yerleştirdim. Yani bu kaligrafiğin bir tür alın yazısı gibi okunmasını istedim bizdeki değişimle. Bir saygı duruşu oldu. Mazlum bir kıtaya geniş bir saygı duruşu oldu. Onun için baş köşeyi bu yapıtlara ayırdım. Yollar, yollar üzerinde seyreden insanlar o yolların açıldığı yeni alanlar, yeni rastlantılar ve yeni acılar veya mutluluk arayışları. Benim sanatımda göç

olgusu belki de göçmen bir ailenin oğlu olmamdan kaynaklanıyor. Fatih'in balkanlara yerleştirdiği Osmanlı ailelerinde biri benim ailem. Dedemin babası İslimye'de çiftçilikle meşgulmüş. Hayvan yetiştirmiş. Atçılık o zaman araç ulaşım için. Dolayısıyla yollar, kavşaklar, ayrımlar beni her zaman çok etkilemiştir. Aynı hayat gibi yollar da insan arayışının, insan ideallerinin varmak istediği noktaların bir metaforudur. Sanat aslında bir yolculuktur hayat gibi. Hepimiz bir noktadan başlıyoruz, irademiz dışında bir noktadan başlıyoruz ama kendi bilimcimizde alan değiştirerek yol alıyoruz, geliyoruz. Ama bu yol alışıdaki zorlamalar, baskılar, dirençler, sürgünler insan acılarının çağımızdaki en önemli sorunlarından biri. Ben bu olguyu İstanbul'un içinde izledim, biçimlendirmeye çalıştım. İstanbul'dan çeşitli nedenlerle, çeşitli acı hatıralarla ayrılmak zorunda kalan, sürgün edilen, ayrılmaya mahkûm edilen ailelerin anılarından bir enstalasyon hazırladım. Eski bir pera fotoğrafçısının arşivlerinden derlediğim portrelerle bir saygı duruşu, bir pano gerçekleştirdim. Bu panonun içindeki yüzler bize eski İstanbul'u hatırlatan, onların seçkin, kent terbiyesinin sembolü olan insanlarını tekrar gözümüzün önüne getiren hatıralarıyla bir karşılaşalım istedim. Daha doğrusu bu acı hatıraları serginin bütününde izlediğimiz gibi hatırlayalım istedim. Nitekim çok hoş sürprizler oluyor. Bu panolardaki fotoğraflardan bazı kişileri tanıyanlar çıkıyor. Onların hatıralarını anlatıyorlar. Onların yurt dışındaki yeni jenerasyon temsilcileri, çocukları, kızları, torunları telefon ediyorlar. Çok anlamlı, çok insanca bir buluşma sanat aracılığıyla minimal ölçekte de olsa gerçekleşiyor. Sanatın görevi de bu. Ayıpları ayıklamak, onları bugüne taşımak ve yeni jenerasyonların, insanların bunlarla hesaplaşmasını sağlamak. Bu anlamda portrelerle yetinmeyip terk edilmiş odaları, boşaltılmış odaları simgelen birer enstalasyon da gerçekleştirdim. Boş bir çocuk odasıyla boş bir anne odası bu arada sayılabilir. Bunlar portre panolarının bir devamı olarak, bu koridor tematik olarak sorunun bir toparlanması, bir alan resmi olarak algılanabilir. Eğitim çocukluğun özgür yaradılışına ilk kamusal müdahaledir. Aile içinde başlasa okullar içinde devam etse üst eğitimle de sürse bu böyledir. Kalıpları ufak ayrıntılarla değişebilir ama bütünündeki amaç değişmez. İnsanı biçimlendirmenin, kamusal ahlaka bağlamanın yumuşak şiddette bir biçimi eğitim. Onun için eğitim kalıplarından kötü hatıralarla sıyrılmamış, çocukluğu örselenmemiş pek az insan vardır veya bunun bilincinde değildir. Dolayısıyla bu "Kara Tahta" başlıklı bölümde benim sanatımda yuvalanmış sınırlar, görünmez şiddet, duvarlar gibi nesneleşmiş temaların bir karşılığını göstermeye çalıştım. Kara tahta aslında ilk okullardan hatırladığımız bir yazı alanı ama aynı zamanda önünde çocukların cezalandırıldıkları bir matem tablosu gibi görünür bana, yas alanı gibi görünür. Dolayısıyla özgürleşmelerinin önündeki temelleri müfredat denilen bir zorbalık hukukuyla değiştirmeye, dönüştürmeye, onların özgür bir alan içinde var olmalarını engellemeye çalışan bu kamusal disiplin hayatımız boyunca genetik yapıımıza işleyerek bizi takip eder ve özgürlük isteğimizi uysallaştırır, yumuşatır ve bağımlılığa dönüştürür. Ben bu sergideki seçkilerle ilk okuldan başlayarak eğitim ağının bizim özgürlük alanımızı sınırlayan irili ufaklı biçimlerine, yöntemlerine ironik bir dille, bir çocuk yaramazlığı üslubuyla sataşmaya çalıştım. Her adım bir mucizedir. Bunu her zaman tekrar ettim. Adım metaforik olarak yol almanın, gelişmenin hatta doğu efsanelerinde olduğu gibi bilgeleşmenin, olgunlaşmanın alanı. Yol aldığımız sürece deney kazanırız, hayata ilişkin görüşler elde ederiz, insanlığa ilişkin önyargılarımızdan kurtuluruz. Ötekini anlama bilgeliğimiz, duyuşumuz gelişir ve zenginleşir. Tabi ben bu arada sanatçıyı bir gezgin olarak görüyorum, tanımlıyorum. Arkamdaki panonun çözümü, deşifre edilmiş hali "Nothing is everything" yazılı bir cümle. Bunu Newyork'ta sergiledim. İlk sergisi orada açıldı. Hiç her şeydir, her şey hiçtir isimli birbirini tamamlayan bir panodan oluşuyor bu sergi. İdi burada da tekrarladığım için bu sergi diyorum. Bunlar zaman içinde benim izlediğim yolun bir başlangıcı oldu. Sanatçı sanatsal arayışı içinde bir dervişdir. Yol alır, görür, izler ve sonuçlara varır. Yaşam gibi yollar da başlangıcı ve sonu olan bir süreç içinde biçimlenirler. Bu anlamda arkamdaki panonun benim için çok önemli bir yeri var. Yine kendi bedenimi sorumlu kılarak bu seyahatten, kendi bedenimle farklı alanlarda, farklı duygularda, farklı coğrafyalarda gezinerek edindiklerimi daha doğrusu edindiğim soruları cevapları

değil aynı sanat gibi edindiğim soruları bir küme haline getirdim. Ve bu soruları siz izleyenlere yansıtmaya çalıştım. Sanatçı insanlık tarihinin suç delillerini araştıran, gören, belgeleyen ve insanlığın hafızasına sanat aracılığıyla kaydeden biri. Yani insan vicdanının bir tür sözcüsü. Burada gördüğünüz panodaki tüpler çağımızın ve bütün çağların ayıplarının üç temel maddesiyle dolu. Küller, topraklar ve kanlar. Her biri insanların sürgün edilmesinin, öldürülmesinin ve toprak hasretlerinin birer simgesi olarak siyah bir pano üzerine ve yan yana dizilmiş durumdadır. Bu utançlar tarihinin ya da suç tarihinin belli sembollerle anlatıldığı, deşifre edildiği bir anı panosu olarak düşünülmüş bir yapıt. Suç başlığı benim için bütün kariyerimde yer alan önemli bir konsept. İnsanlık tarihinin tümünü kapsayan suç olgusu suç, vicdan ve bedeller üçgeni içinde cereyan eden bir süreç aslında insanlık tarihi. 1996'da Amerika dönüşü Taksim'deki Yapı Kredi Kazım Taşkent Galerisi'nde açtığım Suç Enstalasyonu buna toplu bir yanıt oldu. Bütün aklımı, işlerimi işgal eden yoğun suç kavramının mekanla birlikte yorumlandığı önemli bir vurgu oldu benim için. Bu enstalasyonun çıkış noktası Lady Machbeth'in bir tiradıydı. Kanlı ellerini kandan arındırmaya çalışan, yarı delilik hali içinde söyledikleri Shakespeare'in unutulmaz tiratlarından biri yani kanlı ellerin arınamayan yıkışı eylemi çıkışım oldu. Ve bundan bir pano ve film hazırladım, bir video hazırladım ve insanlık tarihinin, yakın Avrupa tarihinin suçlarını kapaklarındaki simgelerle arşivleyen çekmeceler tasarladım. Ve bunları duvarlara monte ettim. İnsanlar galeri mekânında gezerken bu suç arşivinin içinde geziniyor oldular. Ve bu gezinti sonunda bir hesaplaşma sırasıyla, sandalyesi ve sırasıyla aslında bu bir ilk okul sırasıdır. Oradan bulduğum bir şeydir ama çağrışım alanı zengindir. Bir günah çıkarma setiyle de benzerlikleri kaçak anlamları vardır ve bunun üzerinde suçla ilgili metinlerimin yazılı olduğu iki pano yerleştirdim. Bunları okuyarak yara bantları üzerine dizilmiş bu yazıları okuyarak suç kavramı kendilerine kadar uzanan suçluluk halinin sorgulanması için bir alan ayırdım. Bu enstalasyona genel anlamıyla bir iç hesaplaşma, yakın Avrupa tarihinin kirleriyle, suçlarıyla biz de buna dahil hesaplaşma alanı olarak tanımlayabileceğimiz bir ad, yakıştırma yapabiliriz. Gerçekte sanat hayatın bir çöplüğüdür. Hiçbir sanat yapıtı hayatla baş edemez. Hayat kadar yaratıcı, ilham verici, alçakgönüllü, zengin bir yaratı alanı bulmak mümkün değil. Doğallıkla tabiatı buna eklersek olay büsbütün zenginleşir. Ben doğanın sunduklarını, tabiatın sunduklarını çok dikkatli bir gözle izleyip onlardan aldığım ufak ayrıntıları anlam olarak büyüterek işler üreten biriyim. Tabi bu sıradan gibi görünen objelerin barındırdığı anlamlar, referanslar beni büyülüyor. Bunu her sanatçı kendi gözüyle seçer, arındırır, minimize eder ve kullanır. Ve her sanatçıyı etkileyen nesnelere, objelere ayırır. Ben her maddenin bir ruhu olduğuna inanan biriyim. Onun için bit pazarları, eskiciler benim vazgeçilmez ilham alanlarıdır. Arkamda gördüğünüz serginin spotu diyebileceğimiz triptik üçleme benim hayranı olduğum Safranbolu'da yaptığım günlük gezintilerde gördüğüm bir atık, bir köşede bir arazinin bir ucunda, ortalığa bırakılmış torbalar. Ama bunların varlığı beni o kadar etkiledi ki çağrışımlarının yarattığı büyük alanlar içinde soykırımları, insan geçmişini, tarihi, kirliliği anımsatan çok boyutluluk beni fevkalade etkiledi. Ve buradan çıkış yaparak büyük bir pano oluşturdum. Ve bu şeyin esrarı, resmi oluşturan birimlerin esrarı çözülemez gibi görünüyor ama başta da söylediğim gibi bunlar basit kimyasal atık torbaları. Ama gözümle bir araya getirildiğinde, işlendiğinde, bütünleştiğinde herkese engin açılımlar sunan, çağrışım alanları sunan bir yapıt haline dönüşebiliyor. Ve burada da gördüğünüz gibi bu çöpler benim en sevdiğim yapıt olarak sergimin merkezine yerleşti. Zarfın içeriğinden çok daha değerli olduğu tüketim dünyasında bir tür insanın zarfı olan giysinin anlamı çok daha büyüyor. Ben bir giysi tasarımcısı değilim ama giysinin bu anlamının sistem içinde ne kadar büyütüldüğünü, abartıldığını ve bütün sosyal sınıflara bulaşan bir hastalık haline getirildiğini gözler önüne serecek mizahi bir kavrayışla bir seri oluşturdum. Bunun adı matahtı. Mahmut Paşa ve Tahta Kale'nin isimlerinin hecelerinden oluşan bir başlıktı bu. Orada satılan çok ucuz, çok gündelik, çok sıradan eşyaları alarak onlarla bir tür üst giyim oluşturdum. Dolayısıyla bin dolarlar verilerek on bin dolarlar verilerek satın alınan giysilerdeki şahşahayı bu sıradan tüketim mallarıyla, halk pazarlarının ürünleriyle yeniledim,

tekrarladım hatta onlardan daha gösterişli şeyler yapmaya çalıştım. Bu pazar ekonomisinin insanlığı yok eden, anlamı içeriği yok eden sığınağına bir sataşma oldu, ironik bir karşılık oldu. Bunları giysi heykeller olarak üç boyutlu sergiledim mankenlerin üzerinde hatta mini bir defile de yapıldı. Fotografik versiyonları da sergilendi. Benim için çok eğlendirici ama içeriği açısından da beni tamamlayan bir seri oluştu. Bir sanatçı için en zor şey yaptıkları üzerinde konuşmaktır. Ama her zaman seyirci, izleyici sanatçının yaptıkları üzerinde ne düşündüğünü merak eder. Bu kısa turda bu merakı az da olsa tatmin edecek birtakım açıklamalar yapmaya çalıştım. Ama bu değildir ki bu söylediklerim yapıtlara ilişkin sabit anlamlardır. Aslında her sanat yapıtı seyircinin gözüyle, bakışıyla zenginleşir, kendi sınırlarını aşar. Sanatın güzelliği buradadır. İlham verdiği insanlarda yeni içsel devinimler oluşturmak ve bunların etrafa kültür ortamına yayılması. Tek anlamlı sanat eseri olmaz. O buyurgan bir tavidir. Sadece sanatçının kalkış noktalarını öğrenebilirsiniz ondan veya yorumculardan. Aslında sanat eserini ancak sanatsal bir bakış, yaratıcı bir yorum karşılayabilir. Ve bir sanat eserine yakışacak en büyük kompliman da budur. Bütün izleyenleri sanata yapıtlarım da dahil kendi duygu alanları içinden bakmalarını, sanatçıyla kurdukları içsel temasla bunları karşılaştırıp barıştırmalarını ve böylece hem sanatçıyı hem kendilerini hem de kültür dünyasını zenginleştirmelerini umarak size veda ediyorum.

***** Video burada sona eriyor. *****